

Dokument nr. 15:3.

(1997-98)

Spørsmål til skriftlig besvarelse med svar.

Spørsmål nr. 12 - 22.

21. - 1. desember 1997.

Innhold

Spørsmål	Side
12. Fra stortingsrepresentant Erna Solberg, vedr. barnebidrag, besvart av barne- og familieministeren	3
13. Fra stortingsrepresentant Karita Bekkemellem Orheim, vedr. barnehagedekning, besvart av barne- og familieministeren	4
14. Fra stortingsrepresentant Jan Johnsen, vedr. ny gjennomgang av kravet om røykeforbud, besvart av helseministeren	5
15. Fra stortingsrepresentant Thorbjørn Merkesdal, vedr. brudd på menneskerettighetene i Algerie, besvart av utviklings- og menneskerettighetsministeren	6
16. Fra stortingsrepresentant Siri Frost Sterri, vedr. menneskerettigheter, besvart av utenriksministeren	7
17. Fra stortingsrepresentant Erik Solheim, vedr. Utenriksdepartementets bruk av informasjonsteknologi, besvart av utenriksministeren	8
18. Fra stortingsrepresentant Erik Solheim, vedr. rettferdig kaffe, besvart av utviklings- og menneskerettighetsministeren	9
19. Fra stortingsrepresentant Hallgeir H. Langeland, vedr. overgrepene mot oromofolket i Etiopia, besvart av utenriksministeren	10
20. Fra stortingsrepresentant John I. Alvheim, vedr. søknad fra Volvat medisinske senter, besvart av helseministeren	11
21. Fra stortingsrepresentant Inge Myrvoll, vedr. havarikommisjonen vedrørende Partnairulykken, besvart av samferdselsministeren	11
22. Fra stortingsrepresentant John I. Alvheim, vedr. brudd på sykehusloven, besvart av helseministeren	12

Dokument nr. 15:3.

(1997–98)

Spørsmål til skriftlig besvarelse med svar.

Spørsmål nr. 12.

Innlevert 21. november 1997 av stortingsrepresentant Erna Solberg.

Besvart 1. desember 1997 av barne- og familieminister Valgerd Svarstad Haugland.

Spørsmål:

«§ 4 bokstav h i forskriftene til barnelovens § 54, 8 ledd hjemler at barnebidrag fastsettes skjønnsmessig hvis den bidragspliktiges inntekt er vesentlig lavere enn utdanning og evner tilsier.

Mener statsråden at det er rimelig at trygdekontorene skjønnsmessig kan fastsette bidrag på basis av en anslått høyere inntekt enn den faktiske, når årsaken til inntektsnedgangen er jobbskifte og arbeidstidsreduksjon for å få mer tid til sine barn?»

Begrunnelse:

Ved samlivsbrudd er det viktig å sikre at barna får like god mulighet til å ha nær kontakt i det daglige med begge foreldre. En av måtene å sikre dette på er at foreldre selv reduserer eller tilpasser arbeidstiden sin slik at de får størst mulig tid sammen med barna. Reduksjon i arbeidstid medfører ofte også inntektsreduksjoner.

Dagens barnebidragsregler fastsetter som hovedregel bidraget som en gitt andel av bruttolønnen til den bidragspliktige. Samtidig er det åpnet for utøvelse av skjønn hvis inntekten er vesentlig lavere, enn utdanning og evner burde tilsi at bidragsyter kan oppnå.

Denne hjemmelen ligger i forskriften til barnelovens §54, 8. ledd. Denne forskriftens § 4 bokstav h hjemler dette forutsatt at bidragspliktige ikke kan gi rimelig grunn.

Etter min mening er det urimelig hvis det ikke oppfattes som rimelig grunn å redusere arbeidstiden sin slik at det blir mer tid til barna.

En rekke kvinner har i årenes løp nettopp redusert sin arbeidstid i perioder hvor man har barn, og etterhvert er det en del menn som også velger å gjøre det. Når daglig omsorg deles mellom foreldrene kan

dette kreve tilpassinger i arbeidstid både hos mor og far. En skjønnsutøvelse som gjør det mulig for trygdekontorene å anslå hva inntekten faktisk burde være (basert på utdanning, evner, tidligere erfaring) og ikke hva den faktisk er når man velger å redusere arbeidstiden vil kunne medføre at færre menn får mulighet til å redusere sin arbeidstid og kanskje også til å gjennomføre delt daglig omsorg. Dette fordi menn i gjennomsnitt har høyere inntekt enn sine ektefeller.

Retningslinjen for praktisering av regelverket sier at det skal godtas at bidragspliktige av personlige grunner reduserer sin arbeidstid eller skifter yrke. Likevel er det eksempler på at Trygdekontor, indirekte overprøver slike valg ved å fastsette en inntekt som basis for beregning av bidrag til tross for at de aksepterer at den faktisk inntekten er langt lavere.

Dette virke helt klart mot de klare ønsker stort sett alle partier har om at menn må ta større del av omsorgsansvaret for sine barn både i samliv og etter samlivsbrudd.

Svar:

I henhold til forskriften for fastsettelse og endring av bidrag skal bidrag som hovedregel fastsettes som en viss prosent av bidragspliktiges personinntekt (og til netto næringsinntekt - 10 prosent, dersom bidragspliktige er selvstendig næringsdrivende) ut fra hvor mange barn bidragspliktige totalt har forsørgelsesplikt for. I de tilfellene der bidragspliktige velger å slutte i arbeid for en lengre eller kortere periode, eller velger å skifte arbeid eller redusere sin stilling slik at inntekten blir svært redusert, skal trygdekontorene vurdere hvilken konsekvens dette bør få for bidragets størrelse.

Det følger av retningslinjene for fastsettelse av barnebidrag til bestemmelsen § 4 h at «dersom den

bidragspliktige er uten inntekt, eller inntekten er vesentlig lavere enn det vedkommende ut fra utdanning og evner burde kunne oppnå, uten at det gis en akseptabel grunn til dette, skal bidraget fastsettes skjønnsmessig.»

Videre sier retningslinjene: «Det må imidlertid godtas at den bidragspliktige av personlige grunner velger et annet yrke eller en annen næring, selv om vedkommende går noe ned i inntekt. Hvorvidt det foreligger personlige grunner som må godtas, beror på om det foreligger en rimelig grunn for skifte av arbeid. En rimelig grunn kan f.eks. være dårlig fysisk eller psykisk helse. I vurderingen om det foreligger en rimelig grunn, kan man ikke sette strenge krav. Bestemmelsen om skjønn i disse tilfellene har først og fremst til hensikt å hindre at den bidragspliktige bytter arbeid motivert ut i fra et ønske om å redusere bidragsplikten. Hvis det foreligger gode

grunner som det ikke er grunn til å betvile, bør skifte av arbeid ikke medføre skjønnsfastsettelse etter bestemmelsen.»

Når det gjelder omsorg for barn sier retningslinjene følgende: «Arbeider den bidragspliktige redusert arbeidstid, blir det avgjørende om det foreligger akseptabel grunn for dette. Det må f.eks. godtas at den bidragspliktige på grunn av omsorg for små barn ikke arbeider full dag.»

Dette innebærer at både barnets alder, hvilket omsorgstilbud barna har på dagtid, og hvor stor inntektsreduksjonen er, kan få betydning for en eventuell skjønnsfastsettelse.

Jeg kan opplyse om at retningslinjene for tolking av denne bestemmelsen er til vurdering i departementet. Jeg vil derfor se nærmere på denne problemstillingen.

Spørsmål nr. 13.

Innlevert 21. november 1997 av stortingsrepresentant Karita Bekkemellem Orheim.

Besvart 1. desember 1997 av barne- og familieminister Valgerd Svarstad Haugland.

Spørsmål:

«I svar til undertegnede i spørretimen 19.11. d.å. svarte ministeren at det var helt umulig å diktere hver enkelt kommune i å utarbeide konkrete planer om hvordan den enkelte kommunene skal nå målet om full barnehagedekning innen år 2000.

I NTB melding 21. 11 d.å. uttaler statssekretær Odd Anders With at utbyggingsplikt kan være aktuelt virkemiddel for å få full barnehagedekning innen år 2000.

Kan statsråden avklare hva som er departementets syn i denne saken?»

Svar:

I mitt svar i spørretimen 19.11. d.å. understreket jeg at det var viktig at den videre utbyggingen av nye barnehageplasser i den enkelte kommune måtte basere seg på oppdaterte behovsundersøkelser. Vi vet samtidig at «full behovsdekning» ikke tilsier den samme dekningsgraden i alle kommuner, men at det

vil være til dels store forskjeller. På den bakgrunn poengterte jeg i mitt svar at det vil være umulig for meg som statsråd å diktere den enkelte kommune i forhold til hvilken barnehagedekning den bør ha. Hvorvidt kommunene skal pålegges å utarbeide planer for å nå målet om full barnehagedekning innen år 2000, uttalte jeg meg derimot ikke om i spørretimen 19.11.

Regjeringen har ved flere anledninger fremholdt at man holder fast på målet om full barnehagedekning innen år 2000. En naturlig følge av dette er at vi må vurdere ulike virkemiddel og hvor hensiktsmessige disse er i forhold til målsettingen. Pr. i dag foreligger det ingen kommunal plikt til å tilby barnehageplasser eller å lage konkrete planer om utbyggingen. Dette er imidlertid ett av flere virkemiddel som må vurderes nøye i forhold til den videre utbyggingen. Eventuelle krav om utbyggingsplikt må også vurderes i forhold til en mulig fremtidig rammefinansiering av barnehagesektoren.

Hvilke konkrete virkemiddel regjeringen går inn for i forhold til den videre utbyggingen av sektoren vil vi komme tilbake til i budsjettforslaget for 1999.

Spørsmål nr. 14.

Innlevert 21. november 1997 av stortingsrepresentant Jan Johnsen.

Besvart 28. november 1997 av helseminister Dagfinn Høybråten.

Spørsmål:

«Forskrifter fra Sosial- og helsedepartementet som trer i kraft 1.1.98, innfører svært strenge krav til røykfri luft på serveringssteder. En undersøkelse utført av OPAK anslår kostnadene for næringen til 2 milliarder kroner. Bedriftene kan likevel ikke garanteres å innfri kravene. Kan Regjeringen tenke seg å utsette tidspunktet for ikrafttredelse slik at kravspesifikasjon kan gjennomgås på nytt?»

Begrunnelse:

De tekniske kravene som gjøres gjeldende gjennom Sosial- og helsedepartementets rundskriv av november d.å. er svært omfattende og må sees i sin helhet. Nikotinmessig er imidlertid kravet at røykeforbudssonene ikke bør inneholde mer enn 1 mikrogram nikotin pr. kubikkmeter luft, med en aksjonsgrense på 10 mikrogram pr. kubikkmeter luft. Selv ved grensen på 10 vil bedriftene ikke kunne etterleve kravet uten fysisk å skille lokalet i to helt adskilte deler. De fleste serveringsstedene i Norge har ikke teknisk mulighet for det, og i praksis vil man derfor måtte innføre totalt røykeforbud. I forhold til dem som eventuelt kan foreta fysisk atskillelse (= dem med veldig store lokaler) vil dette utgjøre en betydelig konkurransevridning, idet tekniske muligheter og økonomisk evne helt vil avgjøre hvem som kan tilfredsstille lovens krav.

Forskrifter fra Sosial- og helsedepartementet som trer i kraft 1.1.98, innfører svært strenge krav til røykfri luft på serveringssteder. En undersøkelse utført av OPAK anslår kostnadene for næringen til 2 milliarder kroner. Bedriftene kan likevel ikke garanteres å innfri kravene.

OPAK har beregnet kostnadene for ombygging av bedriftenes ventilasjons- og luftanlegg for å tilfredsstille de nye kravene til kr 2 milliarder.

På denne bakgrunn bør kravspesifikasjonene gjennomgås på nytt for å unngå at konsekvensen blir et totalt røykeforbud for mange bedrifter.

Svar:

Tobakksskadelovens § 6 som krever at lufta skal være røykfri i lokaler hvor allmennheten har adgang trådte i kraft 1. juli 1988. Det ble gjort unntak i loven for bl.a. restauranter og andre serveringssteder. Disse stedene ble i forskrift av 8. juli 1988 gitt en overgangsordning på fem år hvor bransjen ble oppfordret til gradvis å innføre røykfrie miljøer. Fra 1. juli 1993

skulle minst 1/3 av bordene og sitteplassene være røykfrie. Ved lovendring av 17. februar 1995 ble unntaksbestemmelsen i tobakksskadelovens § 6 opphevet. Som et ledd i oppfølgingen av Stortingets lovendring ble forskrift om røyking på restauranter og andre serveringssteder, internkontroll m.v. vedtatt ved kongelig resolusjon 15. desember 1995. Denne erstattet forskrift av 8. juli 1988 og ga tillatelse til røyking på restauranter og andre serveringssteder på nærmere bestemte vilkår.

I høringsutkastet til forskriften var det foreslått overgangsbestemmelser på ett år for sentrale deler av forskriften slik at ikrafttredelsesdato for disse kravene var 1. januar 1997. Etter ønske fra bl.a. bransjeorganisasjoner ble overgangstiden forlenget til 1. januar 1998. Bransjen har således vært kjent med de innskjerpingen som gjennomføres fra 1. januar 1998 gjennom lengre tid. Den enkelte bedrift har dermed hatt rimelig tid til å gjennomføre de endringer som måtte følge av en tilpasning til regelverket.

Det vil imidlertid fortsatt kunne være en del virksomheter som ikke har tilpasset seg regelverket. Departementet sender nå ut et rundskriv med veiledning til forskriften. Tilsynsmyndighetene (kommunene og Arbeidstilsynet) oppfordres her til å legge vekt på om virksomhetene har en tidfestet plan for gjennomføring av nødvendige tiltak før tilsynsmyndighetene ser seg nødt til å gripe inn med virkemidler etter forskriften.

Forskriften tillater røyking ved inntil halvparten av bordene og sitteplassene fra 1. januar 1998. Videre skal virksomhetene ha tilførsel og avtrekk av luft på en måte som motvirker at tobakksrøyk overføres til røykeforbudssone eller til områder som skal være røykfrie etter tobakksskadeloven § 6.

OPAK-rapporten forutsetter at så mange som 5000 serveringssteder ikke skulle klare å tilfredsstille forskriftens krav. I såfall ville dette tilsi en investeringskostnad på ca to milliarder kroner. Kostnadsberegningene fra OPAK bygger imidlertid på merknadene til forskriftens § 9 om ventilasjon. Merknadene til forskriften er ikke bindende bestemmelser, men skal tjene som en rettleiding til hvordan man kan oppfylle kravene i forskriften. Dette betyr at det er opp til den enkelte virksomhet å finne den mest hensiktsmessige og kostnadseffektive fremgangsmåte for å oppfylle kravene. Eksempelvis vil andre tiltak som endring av røykesonenes størrelse og plassering, utbedring av inventar, endrede renholdsrutiner o.l. kunne være momenter av betydning ved vurderingen.

Forskriften innebærer et unntak fra bestemmelsene i tobakksskadeloven § 6. Der den enkelte virksomhet finner det mer lønnsomt å følge lovens hovedregel, dvs røykfrihet i lokalene, evt med lukkede røykerom, er det ikke noe hinder for dette. Forøvrig bemerkes også at kravene i forskriften ikke går lenger enn tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven (byggeforskriften).

Kontrollundersøkelser foretatt av Statens institutt for folkehelse viser at mange virksomheter allerede tilfredsstillter forskriftens krav til ventilasjon og luftkvalitet eller at det bare kreves mindre justeringer for å oppnå dette. En del virksomheter må nok foreta utbedringer av eksisterende ventilasjonsan-

legg dersom de velger å tillate tobakksrøyking ved halvparten av bordene/sitteplassene i lokalet. Selv om dette for enkelte virksomheter vil kunne medføre større investeringskostnader, tilsier helsemessige hensyn at kravene i forskriften opprettholdes.

Formålet med forskriften er å beskytte arbeidstakere og den ikke-røykende del av publikum mot helseskadelige effekter ved passiv røyking. Godt dokumentert forskning viser at risikoen for negative helseeffekter er betydelig ved eksponering for tobakksrøyk i omgivelsene. På denne bakgrunn finner jeg det ikke hensiktsmessig å utsette ikrafttredelsestidspunktet for å gjennomgå kravspesifikasjonene på nytt.

Spørsmål nr. 15.

Innlevert 21. november 1997 av stortingsrepresentant Thorbjørn Merkesdal.

Besvart 28. november 1997 av utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson.

Spørsmål:

«Hva vil regjeringen Bondevik gjøre for å stanse bruddene på menneskerettighetene i Algerie?»

Begrunnelse:

Rapportene om overgrep og brudd på menneskerettighetene i Algerie er mange. Ifølge Amnesty International er opptil 80 000 mennesker blitt drept de siste 6 årene. Til nå i år har flere tusen sivile blitt drept. Befolkningen er maktesløse ovenfor bevæpnede grupper som massakrerer sivile. Disse massakrene pågår uten at myndighetene gir befolkningen beskyttelse. Det er også blitt rapportert at massakrer som har blitt utført noen hundre meter fra militære forlegninger blir utført uten at de militære griper inn.

Det internasjonale samfunn, inkludert norske myndigheter, viser liten vilje/evne til å stoppe eller begrense disse overgrepene.

Svar:

Regjeringen deler den sterke bekymring over overgrepene mot sivilbefolkning i Algerie som en rekke land gir uttrykk for.

Utenriksministeren vurderer fortløpende, også i kontakt med andre land og FN, hvilke muligheter som finnes for å bidra til at det kan bli slutt på volden i Algerie. Dette som ledd i en samlet vurdering av hvordan man best kan bidra til en konstruktiv dialog om situasjonen i landet. Statssekretær Haaland Matlary tok også spesielt opp spørsmålet med FNs Visegeneralsekretær for politiske spørsmål Kieran Prendergast i forrige uke. Samtidig vurderer vi mulige kanaler for bistand til ofre for volden.

Regjeringen har flere ganger tatt situasjonen i Algerie opp i internasjonale fora, sist i Nordisk Råd den 10. november og i FNs generalforsamling den 18. november. I FN-innlegget ga vi uttrykk for skarp fordømmelse av volden som utøves av væpnede grupper i landet. Det ble også vist til rapporter fra vanligvis velinformerte kilder om at massakrer er blitt gjennomført i nærheten av militære forlegninger uten at sikkerhetsstyrkene maktet å komme sivilbefolkningen til unnsetning i tide. Dette må forstås som en klar oppfordring til algeriske myndigheter om å yte sivilbefolkningen den nødvendige beskyttelse.

Regjeringen understreket også i sitt innlegg i FN betydningen av at internasjonale menneskerettsorganisasjoner og presse gis adgang til landet og at disse gis gode arbeidsvilkår også i krisetider. Dette var blant de punkter som ble kommentert i et tilsvarende svar fra den algeriske FN-delegasjon, hvor det ble pekt på at to menneskerettsorganisasjoner og flere grupper journalister har besøkt Algerie i den sist tiden. Dette er positivt. Det er også rapportert at FNs spesialrapportør for utenomrettslige, summariske eller vilkårlige henrettelser skal ha fått en invitasjon til å besøke Algerie, uten at det til nå foreligger skriftlig bekreftelse på dette. En slik invitasjon må hilses velkommen.

Den algeriske regjering har i de siste år innledet en rekke politiske og økonomiske reformer. Reelle reformer på disse områder vil være påkrevet for å oppnå en stabilisering av situasjonen i landet.

Flere menneskerettsorganisasjoner har i den siste tid tatt til orde for at det innen rammen av FN opprettes en internasjonal granskingskommisjon for klargjøring av ansvar for overgrepene i Algerie. Gitt

den tragiske situasjonen i Algerie ser vi i utgangspunktet positivt på et slikt forslag. Omfattende kontakter med andre land synes imidlertid å vise at det for tiden ikke er mulig å vinne frem med et slikt initiativ og at det eventuelt ville kunne svekke mulighetene for intern dialog og tilnærming. Dette understreker hvor kompleks situasjonen er, men også hvor viktig det er at det internasjonale samfunn arbeider videre med å finne virkemidler som kan bidra til å stoppe overgrepene i Algerie. Regjeringen vil aktivt

medvirke aktivt til dette.

La meg avslutningsvis få nevne det potensialet som kan ligge i utvikling av gode kontakter mellom de demokratiske institusjoner og grupperinger i Algerie og utenverdenen. Dette kan f.eks. gjelde utveksling av erfaringer om parlamentarisk arbeid med de politiske partier som er representert i det relativt nyvalgte algeriske parlament. Her ligger muligheter som vil kunne ha en stabiliserende virkning på noe lengre sikt.

Spørsmål nr. 16.

Innlevert 24. november 1997 av stortingsrepresentant Siri Frost Sterri.

Besvart 2. desember 1997 av utenriksminister Knut Vollebæk.

Spørsmål:

«Det vises til spørsmål 6 og svar i Stortingets spørretime den 19. november 1997 hvor utenriksministeren bl.a. uttalte:

«Men det er klart at i konkrete saker har vi nok av eksempler på at Norge, som ikke trenger å koordinere seg med mange andre land, kan ha et noe større spillerom enn andre EU-land har.»

Kan utenriksministeren redegjøre nærmere for noen av disse eksemplene?»

Begrunnelse:

Utgangspunktet for spørsmålet fra undertegnede i spørretime 19. november 1997 var basert på et oppslag i Dagsavisen Arbeiderbladet 11. november 1997 med uttalelser fra statssekretær Haga som mener Utenriksministeren ikke kunne ha holdt menneskerettighetsfanen så høyt hevet som han gjorde under Kinabesøket, dersom Norge hadde vært medlem av EU.

I tillegg til sitatet fra utenriksministerens svar i spørretimen 19. november 1997 ovenfor, svarte utenriksministeren bl.a. også: «Vi samarbeider med en rekke EU-land når det gjelder menneskerettighetsspørsmål, men vi har av og til et noe større spillerom, en noe større mulighet for å ta individuelle initiativ, og det vet vi også at våre EU-kolleger pleier å sette pris på. Ikke minst de nordiske land bruker dette i FN-sammenheng, de ser oss som en interessant spydspiss, og».

Med utgangspunkt i utenriksministerens svar er det av interesse å få rede på eksempler på initiativ Norge har tatt på dette området, som utenriksministeren mener Norge ikke kunne tatt om Norge var medlem av EU.

Svar:

La meg for ordens skyld presisere det jeg sa i Stortinget 19. november. Jeg sa ikke som det fremgår i representantens Sterris spørsmål at «(..) vi har nok av eksempler (..)». Det jeg sa (jfr. stenografisk utskrift), var «(..) vi har nok eksempler (..)».

Det området hvor vi i norsk utenrikspolitikk klarer å se at vi i dag har større spillerom enn vi ville hatt som EU-medlem, er på utviklingsområdet. Dette er et område hvor Norge historisk sett - ofte sammen med de øvrige nordiske land - har hatt en pådriverrolle internasjonalt. I resolusjonsbehandlingen i Generalforsamlingen vil man se at Norge fortsatt kan være den som åpent fyller pådriverrollen, mens f.eks. våre nordiske kolleger driver påvirkningsarbeid innenfor EU. Et annet eksempel på utviklingsområdet er knyttet til FN-reform. Her ser vi at Norge har gått lenger f.eks. i forhold til å fremme integrasjon av FNs aktiviteter på land- og hovedkvarternivå enn det EU har gjort.

La meg også nevne et eksempel fra en internasjonal konferanse, nemlig UNCTAD IX. I forkant av UNCTAD IX hadde man et bredt anlagt nordisk samarbeid for å vurdere UNCTADs fremtidige eksistens og innretning. Ikke minst gjorde Sverige betydelig innsats i forberedelsesarbeidet. Man arbeidet seg frem til omforente synspunkter på nordisk side, og disse ble selvsagt fremmet i EU av de nordiske land på det tidspunkt forberedelsesprosessen i EU kom igang. Enigheten i EU imøtekom bare delvis de omforente nordiske synspunkter. Det sier seg selv at Norge kunne fremme egne synspunkter under selve konferansen, mens de øvrige nordiske land fulgte EU-linjen.

La meg også vise til det handelspolitiske området. EU-landene har som kjent en felles ytre handelspolitikk. Norges muligheter til f.eks. å fremme krav om sosiale standarder i WTO er et konkret eksempel

på at vi har ligget i forkant, og hvor det har vært vanskeligere få EU med.

La meg avslutningsvis også understreke noe an-

net jeg sa i spørretimen, nemlig at EU med omforen-
te synspunkter representerer en tyngde i internasjon-
al sammenheng som et lite enkeltland ikke har.

Spørsmål nr. 17.

Innlevert 24. november 1997 av stortingsrepresentant Erik Solheim.

Besvart 2. desember 1997 av utenriksminister Knut Vollebæk.

Spørsmål:

«Hvorfor befinner Utenriksdepartementet seg fortsatt på steinaldernivå mht. bruk av informasjonsteknologi?»

Begrunnelse:

Ved besøk på norske utestasjoner er det slående å se hvor tilbakeliggende Utenriksstjenesten er når det gjelder innføring av datateknologi. En rekke norske frivillige organisasjoner og private bedrifter kommuniserer for eksempel med sine medarbeidere i felten ved hjelp av elektronisk post og internett. Dette gjelder alt fra internasjonale selskaper til små organisasjoner som bare besitter en brøkdel av Utenriksstjenestens ressurser. Også disse organisasjonenes sentrale ledelse kan lett nås elektronisk.

Selv sagt stiller visse deler av Utenriksstjenestens korrespondanse særlige krav når det gjelder sikkerhet. Dette synes likevel ikke å være noen rimelig begrunnelse for å forsinke innføringen av moderne teknologi for de mange formål der slike sikkerhetskrav ikke eksisterer.

Jeg ber derfor om en forklaring på hvorfor innføring av moderne, arbeidsbesparende og effektiviserende teknologi har tatt så lang tid og hva som vil bli gjort for å rette opp dette.

Svar:

Representanten Erik Solheim forsøker her å belyse en viktig sak. Det kan konstateres at Utenriksdepartementet ikke er på det ønskede nivå hva angår utbygging og anvendelse av informasjonsteknologien. Dette er en sak som framover vil ha prioritet fra departementets side, både hva angår politisk og administrativ ledelse.

Som et ledd i arbeidet med å møte de utfordringer som stilles til bruk av informasjons-teknologi i forvaltningen, har utenriksdepartementet vedtatt en egen IT-strategi for perioden 1997-2000. Gjennomføringen av denne strategien vil innebære et betydelig løft for utenriksstjenestens bruk av informasjons-teknologi. Oppgraderingen av Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene på dette punkt vil imidlertid være en kontinuerlig prosess med betydelige resursbehov kommende år, også ut over år 2000.

Informasjonsteknologien anvendes både i departementet og ved utenriksstasjonene. Alle medarbeidere som har behov for det, disponerer som et minimum en frittstående datamaskin. I tillegg til departementet er nettverksløsninger enten utviklet, eller under utvikling, der stasjonens størrelse tilsier dette. I arbeidet med å videreutvikle departementets bruk av IT, opptar det meg at forholdene legges til rette for en langt mer offensiv bruk og utnyttelse. Dette for å fange opp de gevinster som IT muliggjør.

Utenriksdepartementet er opptatt av at Regjeringens behov for kontinuitet og tilgjengelighet til kommunikasjonsløsningene for samtlige norske utenriksstasjoner, i enhver situasjon, blir ivaretatt. Dette gjelder også i de deler av verden hvor infrastrukturen av varierende årsaker er ustabil, eller mangelfull. I praksis innebærer dette ofte løsninger som er ressurskrevende både når gjelder etablering og vedlikehold, samtidig som de ikke uten videre lar seg integrere i eksisterende systemer for elektronisk post- og informasjonsbehandling.

Det er viktig å være oppmerksom på at strukturen i norsk utenriksstjeneste, med mange små enheter, gjør etableringen av et enhetlig og heldekkende nettverk svært ressurskrevende. Den teknologiske utviklingen, spesielt på nettverks- og kommunikasjonssiden, har de siste årene gått raskt og har ført til at departementet ikke fullt ut har klart å etablere gode løsninger, selv om slike teknologisk sett er innenfor rekkevidde.

Det forhold at både utenriksstasjonene og departementet produserer, håndterer og formidler såvel gradert som åpen informasjon, er et kompliserende og kostnadsdrivende særtrekk sammenliknet med den øvrige statsforvaltningen. Bruk av Internett, som i samfunnet for øvrig har utviklet seg nærmest eksplosivt de seneste årene, må på grunn av sin åpenhet og mangel på sikkerhetsmekanismer, underlegges spesielle aktsomhetskrav i utenriksstjenesten.

Departementet håndterer i sine interne data- og kommunikasjonssystemer en betydelig andel sikkerhets- og beskyttelsesgradert informasjon, som forutsettes behandlet i henhold til gjeldende direktiver (Sikkerhets- og Beskyttelsesinstruksene, samt Data-sikkerhetsdirektivet). Dette setter helt klare krav til de løsninger som skal etableres både hjemme i de-

partementet og ved utenriksstasjonene, og medvirker sterkt til at optimale EDB- og kommunikasjonsløsninger blir både tids- og ressurskrevende.

Nye fremtidsrettede krypteringssystemer som direkte lar seg integrere i elektroniske post-systemer, er under utvikling i regi av Utenriksdepartementet. Planlagt ferdigstilling er senhøstes 1999.

Systemer som muliggjør direkte og fullstendig sammenkopling mellom graderte datasystemer hjemme og ved utenriksstasjonene, er nå tilgjengelige og vil bli tatt i bruk i flere sammenhenger i nær fremtid.

Sertifiserte IT-løsninger som kombinerer behovet for intern konfidensialitet med eksterne, åpne kommunikasjonsløsninger, er foreløpig ikke tilgjengelige. Når slike løsninger for direkte og automatisk sammenkopling av interne graderte og eksterne åpne data/kommunikasjons-systemer foreligger, vil Utenriksdepartementet ta dem i bruk umiddelbart. Dette forutsetter imidlertid sertifisering av Nasjonal Sikkerhetsmyndighet, dvs. sikkerhetsstaben ved Forsvarets overkommando.

Stadig flere av utenriksstasjonene benytter i dag Internett til informasjonsinnhenting, og enkelte har

egne hjemmesider. Departementet er en av de store brukerne av statsforvaltningens Internett-tjenester (ODIN).

Sammensmelting av tele- og datatjenester er et annet område hvor Utenriktjenesten kan hente effektiviserings- og innsparingsgevinster. Bruk av tilgjengelig teknologi på dette området vil kunne gi våre utenriksstasjoner bedre og billigere kommunikasjonsløsninger på begge områdene. Bruk av satellitt-baserte kommunikasjonsløsninger vil trolig allerede i inneværende fireårsperiode kunne føre til betydelige forbedringer, særlig for de stasjoner som er lokalisert i områder med svak og ustabil tele-infrastruktur.

Som tidligere nevnt, står utenriktjenesten overfor store utfordringer på tele- og IT-området i årene som kommer. Samtidig vil anvendelsen av slik teknologi innebære større muligheter for effektiviseringsgevinster enn for mange andre områder i statsforvaltningen. Det vil kreve betydelige ressurser å drive denne utviklingen fremover. Disse ressursene kan vanskelig finnes innenfor dagens rammer for departementets drifts- og investeringsbudsjetter.

Spørsmål nr. 18.

Innlevert 24. november 1997 av stortingsrepresentant Erik Solheim.

Besvart 2. desember 1997 av utviklings- og menneskerettighetsminister Hilde Frafjord Johnson.

Spørsmål:

«Stiftelsen Max Havelaar Norge gir lisenser for import og salg av såkalt «rettferdig kaffe». Stiftelsen har planer om å utvide sitt vareutvalg til flere produkter i tida som kommer. Dette er en merkeordning som på en effektiv og praktisk måte gir folk mulighet til å vise solidaritet med fattige produsenter. I så måte bør staten gå foran som et godt eksempel.

Hvordan kan Regjeringen bruke statens markedsrett for å bidra til en raskere innføring av slike «solidaritetsprodukter» i Norge?»

Svar:

Jeg viser til ditt spørsmål datert 24.11.97 om hvordan Regjeringen kan bruke statens markedsrett for å bidra til en raskere innføring av «solidaritetsprodukter» i Norge? Spørsmålet viser spesielt til arbeidet til Stiftelsen Max Havelaar for salg av såkalt «rettferdig kaffe».

Jeg har ved forskjellige anledninger gitt uttrykk for at jeg verdsetter Stiftelsens arbeid høyt. Dette er en merkeordning som på en effektiv og praktisk måte gir folk mulighet til å vise solidaritet med fattige produsenter. Regjeringen vil også understreke den

betydning en slik merkeordning kan ha for en mer rettferdig handel. Produkter som «rettferdig kaffe» vil være avhengige av å kunne markedsføre seg overfor kundene, offentlige såvel som private. Derfor har Max Havelaar stiftelsen mottatt støtte fra NORAD på 410.000 kr. til markedsføringstiltak. Det er først og fremst på denne måten vi kan bidra til innføringen av slike «solidaritetsprodukter», som er omtalt i spørsmålet.

Støtte utover det tilsagnet som er gitt, vil måtte behandles på grunnlag av en innkommet søknad og etter normal prosedyre. Det skulle imidlertid fremgå av vurderingene ovenfor at man anser denne type tiltak som meget viktige for å skape en rettferdig utvikling i utviklingslandene, og at man i denne forbindelse verdsetter Max Havelaars virksomhet høyt.

Når det gjelder offentlige innkjøp av denne type varer må jeg vise til det svar som min kollega Eldbjørg Løwer tidligere har sendt deg (spørsmål nr. 7, besvart 14.11.97), hvor det fremgår at valg av produkter som benyttes i offentlige kantiner foretas av Statens kantiner.

Vi har imidlertid tatt saken opp med Statens kantiner, som opplyser at de vil kunne skifte til Max Havelaar kaffe avhengig av hva den enkelte kantine ønsker å tilby.

La meg også legge til at jeg, begrunnet i mitt engasjement i saken, har sendt brev til alle mine regjeringskollegaer, KrFs stortingsrepresentanter og KrFs organer, hvor jeg gjør dem oppmerksom på merke-

ordningen, og oppfordrer dem til å bruke Max Have-laar-kaffe på arbeidsplassen for å hjelpe disse produktene med å finne fotfeste i det norske markedet.

Spørsmål nr. 19.

Innlevert 24. november 1997 av stortingsrepresentant Hallgeir H. Langeland.

Besvart 2. desember 1997 av utenriksminister Knut Vollebæk.

Spørsmål:

«Overgrepene mot oromofolket i Etiopia har forverret seg den siste tiden. Mens det tidligere i hovedsak har vært oromofolket på landsbygda som har vært utsatt, har overgrepene nå også spredd seg til den oromiske bybefolkningen. Etiopia er en stor mottaker av norsk bistand og kontakten mellom de to land har gjennom mange år vært tett. Hvilke initiativ vil utenriksministeren ta for å få den etiopiske regjeringen til å stanse overgrepene mot oromofolket?»

Svar:

Utenriksdepartementet følger utviklingen i Etiopia nøye og ser med bekymring på rapporter fra internasjonale og nasjonale menneskerettighetsorganisasjoner om alvorlige overgrep i landet.

Etiopia består av mange etniske grupper hvorav oromoene utgjør rundt 40 pst av befolkningen. Det finnes politiske grupperinger blant oromoene som samarbeider med myndighetene, men også grupper som står i opposisjon. Den mest kjente opposisjonsbevegelsen blant oromoene, Oromo Liberation Front (OLF), driver væpnet kamp mot regjeringen.

Det er ikke bare rapportert om overgrep i Etiopia mot oromofolket. Også andre etniske og sosiale grupper i det etiopiske samfunnet skal ifølge rapporter ha blitt utsatt for overgrep, i tillegg også enkelte yrkesgrupper som f.eks. journalister.

De initiativ en fra norsk side kan ta for å stanse overgrep mot oromofolket, må derfor ses i forhold til innsatsen for å bedre den generelle situasjonen for demokrati og menneskerettigheter i Etiopia. Utenriksdepartementet har de siste årene støttet en rekke

tiltak på demokrati- og menneskerettighetsområdet. I den bistandsavtalen som nå ligger til grunn for samarbeidet med Etiopia, og som ble inngått i april 1995, fremheves støtte til demokratiutvikling og tiltak med sikte på bedring av menneskerettighetene i landet. I et slikt opplegg for bistanden forutsettes det også at man har en dialog med myndighetene om utviklingen av menneskerettighetene i landet. I de bilaterale kontaktene mellom de to land, har man derfor fra norsk side jevnlig tatt opp demokrati og menneskerettighetsutviklingen. Statsråden for utvikling og menneskerettigheter, Hilde Frafjord Johnson, har uttrykt bekymring for menneskerettighetssituasjonen overfor etiopiske myndigheter, også på regjeringnivå.

Tiltakene for å styrke demokrati og menneskerettigheter i Etiopia er således blitt en sentral del av norsk bistand. Det er tatt initiativ til en rekke tiltak på dette feltet, bl.a. støtte til og observasjon av rettsoppgjøret, rehabilitering av eks-soldater, støtte til valg og valgobservasjon, forskningssamarbeid om menneskerettigheter, grasrotbasert opplæring i demokrati og menneskerettighetsspørsmål og støtte til forsoningsbestrebelse.

Jeg vil spesielt fremheve det planlagte institusjonssamarbeidet mellom Institutt for menneskerettigheter og et institutt ved universitetet i Addis Abeba, samt det planlagte samarbeidet på justissektoren for å sikre rettssikkerheten for landets borgere.

Utenriksdepartementet vil løpende vurdere utviklingen i Etiopia. Det er regjeringens hensikt å intensivere dialogen med landet om menneskerettighetsspørsmål. Det vil også bli lagt vekt på en ytterligere styrking av menneskerettighets- og demokrati-tiltak innen rammen av vår bistand til Etiopia.

Spørsmål nr. 20.

Innlevert 28. november 1997 av stortingsrepresentant John I. Alvheim.

Besvart 8. desember 1997 av helseminister Dagfinn Høybråten.

Spørsmål:

«Vil helseministeren og departementet stille seg positivt til søknaden fra Volvat medisinske senter om en utvidelse av sengekapasiteten med 17 tilleggssenger og når kan Volvat medisinske senter forvente å få svar på sin søknad?»

Begrunnelse:

Jeg er gjort kjent med at Volvat medisinske senter har sendt en ny søknad til departementet i brev av 17. oktober 1997 om godkjenning for 17 nye sengeplasser ved senteret. Søknaden er grunnlagt med behovet for en økning av sengetallet som i dag er på 8, dette for å kunne utnytte operasjonskapasiteten ved senteret for kirurgiske inngrep som trenger innleggelse.

Jeg er videre gjort kjent med at også fylkeskommuner til tider benytter Volvat medisinske senter for å komme ajour med sine ventelister. Det fremgår av søknaden fra Volvat medisinske senter at den ikke forutsetter å trekke veksler på leger ansatt ved of-

fentlige sykehus, men at senteret kan øke sin kapasitet ut ifra dagens personalbemanning, og at senteret i den grad det er nødvendig medvirker til etterutdanning og spesialutdanning av sykepleiere og spesialsykepleiere.

Med de helsekøene man i dag har i Norge må en etter mitt skjønn hilse med glede alle tiltak av faglig god standard som tilbys, også fra privat sektor, for å redusere helsekøene og gi pasientene behandling innen rimelig tid.

Jeg presiserer at det er nødvendig med rask behandling fra departementets side slik at flere pasienter kan behandles så raskt som mulig.

Svar:

Det er riktig at Volvat medisinske senter har sendt ny søknad datert 17. oktober d.å. om utvidelse av sengekapasiteten med 17 senger.

Søknaden er nå under behandling i departementet, og spørsmålet om godkjenning av økningen i sengekapasiteten vil bli avgjort i nær framtid.

Spørsmål nr. 21.

Innlevert 24. november 1997 av stortingsrepresentant Inge Myrvoll.

Besvart 2. desember 1997 av samferdselsminister Odd Einar Dørum.

Spørsmål:

«Det er dokumentert at en tidligere prosjektleder i Partnair ble ansatt i Havarikommisjonen for sivil luftfart i 1991, mens kommisjonen arbeidet med Partnairulykka. Han deltok i dette arbeidet. Mener samferdselsministeren at dette kan være i strid med habilitetshensyn og hva innebærer i så fall det for vurderinga av kommisjonens rapport?»

Begrunnelse:

Et medlem av havarikommisjonens var ansatt i Partnair fra 1979 til 1987, først som teknisk sjef, deretter som prosjektleder. Han var prosjektleder for den gruppen fra Partnair og Fred Olsen Flyselskap, som hentet flyet i Canada i 1986. Flyet hadde en meget omstridt historie, bl.a. var det tidligere havarert og gjenoppbygd, og endel av den historiske dokumen-

tasjon manglet. Etterforskere fra Asker og Bærum Politikammer påviste etter havariet manglende og/eller avvikende dokumentasjon sett i forhold til flyets faktiske konfigurasjon ved innførselen til Norge. Prosjektlederen hadde denne dokumentasjon som ansvarsområde. Det kan også nevnes at han i forbindelse med ombygging av flyet deltok i møter med kanadiske godkjenningsmyndigheter.

Han var sentral i arbeidet med å få flyet til Norge.

Da han ble ansatt i Havarikommisjonen for sivil luftfart var Partnairulykka dens viktigste arbeidsoppgave. Han tok del i den, representerte bl.a. kommisjonen i to møter med ansatte i Luftfartsverket og opptrådte ifølge vitner fra rettssaken som gikk i Oslo byrett nylig med en arbeidsmetode som nærmet seg «tredjegrads forhør». I den grad selskapet Partnair skulle gås etter, tok han del i et arbeid med å kontrollere seg selv.

Jeg forutsetter at i den typen arbeid som havari-kommisjonen driver, vil spørsmål om habilitet bli praktisert på strengeste måte da det ikke må kunne være tvil om medlemmenes upartiskhet.

Svar:

Det er korrekt at en tidligere prosjektleder i Partnair A/S ble ansatt i et vikariat/engasjement i Havari-

kommisjonen for sivil luftfart i 1991, fra 1993 i fast stilling.

Saken som flere etterlatte, Anne Marie Eidahl m.fl. har anlagt mot Staten v/Samferdselsdepartementet i Partnairulykken er tatt opp til doms.

Dom ventes å foreligge i første halvdel av februar 1998.

Inntil rettskraftig dom foreligger, har jeg ikke anledning til å kommentere de forhold som representanten her har tatt opp.

Spørsmål nr. 22.

Innlevert 1. desember 1997 av stortingsrepresentant John I. Alvheim.

Besvart 8. desember 1997 av helseminister Dagfinn Høybråten.

Spørsmål:

«En pasient med alvorlige indre blødninger i mave-regionen ble for 3 uker siden avvist ved 3 ulike sykehus i Oslo-regionen med den følge at pasienten døde i ambulansen.

Ifølge Dagbladet 1. desember d.å. var pasienten ikke innenfor de nevnte sykehus for vurdering, og dette må være et grovt brudd på Sykehusloven som utvetydig slår fast at sykehusene skal yte øyeblikkelig hjelp.

Vil helseministeren sørge for at det blir tatt rettslige skritt mot Akershus sentralsykehus og det fagpersonalet som avviste pasienten.»

Svar:

Jeg har idag mottatt en foreløpig redegjørelse om saken fra Statens helsetilsyn.

Helsetilsynet ble ved oppslag i media 30. november 1997 kjent med at en pasient på grunn av blødning angivelig skulle ha dødd uten å ha blitt tatt imot verken ved Sentralsykehuset i Akershus, Rikshospitalet eller Ullevål sykehus. På bakgrunn av oppslagets alvorlige karakter ble det umiddelbart tatt kontakt med Fylkeslegen i Akershus og Fylkeslegen i Oslo, som det tilligger å undersøke slike forhold som kan tyde på svikt i helsetjenesten.

Det faktiske hendelsesforløp i saken kan pr i dag ikke sies å være klarlagt. Foreløpige orienteringer tyder på at de involverte sykehus ikke har sammenfallende oppfatning om hva som faktisk skjedde.

Fylkeslegen i Akershus utreder nå saken i samarbeid med Fylkeslegen i Oslo og vil melde tilbake til Helsetilsynet så snart de faktiske forhold er brakt på det rene. En foreløpig orientering vil i følge Helsetilsynet antas å være klar om 2-3 uker. En vurdering fra tilsynsmyndigheten vil ta noe mere tid. Tidsaspektet vil være avhengig av hvorvidt ekstern sakkyndig uttalelse er nødvendig.

Helsetilsynet har videre opplyst at de fra Rome-rike politikammer muntlig har fått opplyst at saken er under etterforskning der. Saken ble pr telefon meldt til politiet som unaturlig dødsfall i henhold til legeloven § 41 den 25. september kl 1240 av sjeflege Jørgen Jonsbu, Sentralsykehuset i Akershus. Pasienten var etter det opplyste død ved ankomst til sykehuset kl 0605 samme dag.

Som det fremgår ovenfor er det ennå for tidlig å fastslå hva som egentlig skjedde, trekke konklusjoner om hvorvidt det foreligger brudd på plikten til øyeblikkelig hjelp etter sykehusloven og hvem som har ansvar. Jeg vil imidlertid følge saken nøye, og komme tilbake til Stortinget med en nærmere redegjørelse.

